

آغاز امداد

نگاهی به تأسیس و شکل‌گیری کمیته امداد امام خمینی (ره)

www.ketab.ir

مریم سبحانیان

حامد نوحه‌خوان

زمستان ۱۴۰۰

سرشناسه :	سبحانیان مریم، ۱۳۶۲ -
عنوان و نام پدیدآور :	آغاز امداد : نگاهی به تأسیس و شکل‌گیری کمیته امداد امام خمینی (ره) / مریم سبحانیان، حامد نوحه‌خوان.
مشخصات نشر :	تهران: قلم نخبگان، ۱۴۰۱
مشخصات ظاهری :	۱۹۲ص.: جنول (پخش رنگی).
شابک :	۹۷۸-۶۲۲-۹۸۷۳-۴-۲
وضعیت فهرست‌نویسی :	فیا
یادداشت :	کتابنامه: ص. [۱۷۳] - ۱۸۰.
عنوان دیگر:	نگاهی به تأسیس و شکل‌گیری کمیته امداد امام خمینی (ره)
موضوع :	کمیته امداد امام خمینی (ره)
موضوع:	کمیته امداد امام خمینی (ره). اداره کل کمیته امداد امام خمینی (ره) استان تهران
شناسه افزوده:	نوحه‌خوان، حامد، ۱۳۶۲ -
رده بندی کنگره:	DSR۱۵۹۱
رده بندی دیویی:	۹۵۵/.۰۸۴۰۶
شماره کتابشناسی ملی :	۸۸۰۳۵۶۲
اطلاعات رکورد کتابشناسی :	فیا

نام کتاب: آغاز امداد (نگاهی به تأسیس و شکل‌گیری کمیته امداد امام خمینی)

مؤلف: مریم سبحانیان، حامد نوحه‌خوان

ناشر: قلم نخبگان

تعداد صفحات: ۱۹۲

نوبت چاپ: اول، زمستان ۱۴۰۰

چاپ و صحافی: مهرگان، شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

تمامی حقوق مربوط به چاپ و تکثیر این کتاب برای ناشر محفوظ است

قیمت: ۸۵۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

۱.....	مقدمه
۳.....	فصل اول: پیشینه امداد رسانی در ایران و نهضت امام
۴.....	۱-۱. کمک رسانی در ایران پیش از نهضت امام
۶.....	۱-۱-۲. گروه های خیریه دینی
۱۰.....	۲-۱-۲. اقدامات عامل المنفعه افراد خاص یا قدرتمند
۱۲.....	۲-۱-۳. جمعیت های خیریه عام
۱۳.....	۲-۲-۴. تشکلهای خیریه خاص
۱۵.....	۲-۱-۵. جمعیت های خیریه ادواری
۱۶.....	۱-۲. جایگاه امداد رسانی در بازار و تعامل بازاریان و روحانیت در عرصه امداد رسانی
۱۷.....	۱-۲-۱. بازار در طبقه متوسط سنتی
۲۰.....	۱-۲-۲. شکل گیری روابط روحانیت و بازار
۲۲.....	۱-۳. فضای سیاسی بازار در آستانه دهه ۴۰: نارضایتی از حکومت و گرایش به روحانیت
۲۲.....	
۲۲.....	۱-۳-۱. وضعیت سیاسی اقتصادی بازار پس از کودتای ۲۸ مرداد تا سال ۱۳۳۹
۲۵.....	۱-۳-۲. دسته بندی بازاریان مذهبی در سال های ۳۷-۳۹
۲۵.....	۱-۴. کمک رسانی در نهضت امام
۲۶.....	۱-۴-۱. فعالیت های امدادی بازار تهران، آشنایی و پیوند با نهضت امام
۳۰.....	۱-۴-۲. فعالیت های خیریه هیئت های مؤتلفه در نهضت امام
۳۵.....	فصل دوم: بسترها و اهداف تأسیس کمیته امداد امام خمینی
۳۶.....	۲-۱. بسترهای سیاسی- اجتماعی در تأسیس کمیته امداد امام خمینی
۴۵.....	۲-۲. بنیان های فکری در تأسیس کمیته امداد امام خمینی

۴۵.....	۲-۲-۱. بنیان‌های فکری امام خمینی
۵۱.....	۲-۲-۲. بنیان‌های فکری هیئت‌های مؤتلفه
۵۲.....	۲-۲-۳. کمک‌رسانی در تفکر اقتصادی بازار
۵۵.....	فصل سوم: عملکرد کمیته امداد در تهران تا آغاز جنگ تحمیلی
۵۸.....	۳-۱. تاریخ و نحوه تأسیس کمیته امداد امام خمینی
۶۲.....	۳-۱-۱. نام کمیته امداد
۶۲.....	۳-۱-۲. محل کمیته امداد
۶۳.....	۳-۱-۳. تنظیم و تدوین اساسنامه
۶۴.....	۳-۱-۴. اهداف تأسیس کمیته امداد امام خمینی
۷۱.....	۳-۲. عملکرد کمیته امداد امام خمینی
۷۱.....	۳-۲-۱. نحوه مدیریت و کار سازمانی
۷۴.....	۳-۲-۲. نخستین فعالیت‌های کمیته امداد
۷۸.....	۳-۲-۳. درآمدها و منابع کسب درآمد کمیته امداد امام خمینی
۸۳.....	۳-۲-۴. فعالیت‌های اقتصادی کمیته امداد
۸۳.....	۳-۳. هزینه‌ها و موارد مصرف درآمدهای کمیته امداد
۸۳.....	۳-۳-۱. وام قرض‌الحسنه
۸۴.....	۳-۳-۲. امداد به آسیب دیدگان حوادث
۸۴.....	۳-۳-۳. توزیع کالا بین محرومین
۸۵.....	۳-۳-۴. خدمات عمرانی
۸۷.....	۳-۴. طرح‌های دولتی کمیته امداد
۸۷.....	۳-۴-۱. طرح شهید رجایی
۸۸.....	۳-۴-۲. طرح خودکفایی

۳-۴-۳. واگذاری بهکده رضوی ۹۱

فصل چهارم: خدمات کمیته امداد در دوره جنگ تحمیلی ۹۳

۴-۱. محورهای خدمات کمیته امداد امام خمینی در دوره جنگ تحمیلی ۹۴

۴-۱-۱. جنب و هدایت کمک‌های مردمی به جبهه‌های نبرد: ۹۵

۴-۱-۲. تأمین و تدارک رزمندگان اسلام: ۹۶

۴-۱-۳. خدمات فرهنگی ۱۰۱

۴-۱-۴. خدمات درمانی ۱۰۴

۴-۱-۵. خدمات عمرانی ۱۰۵

فصل پنجم: عملکرد ۱۰ ساله کمیته امداد به تفکیک هر سال ۱۰۷

۵-۱. سال ۱۳۵۸ ۱۰۸

۵-۲. سال ۱۳۵۹ ۱۱۸

۵-۳. سال ۱۳۶۲ ۱۱۹

۵-۴. سال ۱۳۶۳ ۱۲۲

۵-۵. سال ۱۳۶۴ ۱۲۲

۵-۶. سال ۱۳۶۵ ۱۲۴

۵-۷. سال ۱۳۶۶ ۱۲۵

۵-۸. جداول آماری مربوط به عملکرد کمیته امداد امام خمینی از سال ۱۳۵۸ تا ۱۳۶۷ ۱۲۸

۵-۹. جداول آماری مربوط به ساختار کمیته امداد امام خمینی ۱۲۹

۵-۱۰. جداول آماری مربوط به افراد تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی و وضعیت آنان ۱۳۶

۵-۱۱. جداول آماری مربوط به طرح سرباز و مهاجر ۱۴۶

مقدمه

کمیته امداد امام خمینی به عنوان نهادی مردمی در روزهای نخست انقلاب اسلامی به فرمان مستقیم امام تأسیس شد تاریخ کمیته امداد امام خمینی از این رو اهمیت دارد که نهادهی اثرگذار و فعال در طی ۴۲ سال گذشته بوده اما تاکنون به صورت جدی و دقیق موضوع پیش رو مورد بررسی و پژوهش قرار نگرفته است. همین دلایل این جانب را بر آن داشت تا پژوهشی درباره‌ی تاریخ، اهداف و عملکرد این نهاد در دهه نخست تأسیس انجام دهم؛ اما به دلیل حجم بالای کار، تنها عملکرد نهاد مزبور در تهران مورد تحقیق و پژوهش قرار گرفت چرا که مرکز و نخستین محلی که کمیته در آن تأسیس شد به شمار می‌رود. اما در عین حال مشکلات عدیده‌ای در مسیر گردآوری داده‌های این پژوهش وجود داشت. با شروع مطالعات به دلیل نداشتن منبع مشخصی که چهارچوب کار را برایم روشن سازد دچار نوعی شک و تردید مبنی بر نیافتن اطلاعات مورد نیاز بودم. به‌رغم همه این نگرانی‌ها برای شروع کار بنا بر پیشنهاد یکی از اساتید کار آشنا از خاطرات شروع نمودم. می‌توان گفت با خواندن تعدادی از خاطرات افراد تأثیرگذار مانند حبیب‌الله عسکر اولادی، سید رضا نیری و آیت‌الله اکبر رفسنجانی تا حدی راه برایم روشن شد در نتیجه با اشتیاق بیشتر و بدون توجه به کمبود منابع و یا نبود پیشینه‌ی این مرکز پژوهش را دنبال کردم. پس از خاطرات، استفاده از اسناد و مدارک آرشیوی در کانون توجه این جانب قرار گرفت. برای به دست آوردن این اسناد بیشتر از آرشیو اسناد کتابخانه مجلس و بخش گزارش‌های دولتی این مرکز کمک گرفتم. متصدیان این مرکز نیز با وجود کاستی‌های آرشیوی در این راه به این جانب کمک‌های شایانی نمودند در اوایل تأسیس این نهاد، فعالیت‌های امدادی که خداجویانه و بنون تبلیغات و جنجال‌های رسانه‌ای صورت می‌گرفت و تنها اخباری که از کمیته امداد در روزنامه‌ها به چاپ می‌رسید اطلاعیه‌های مربوط به صندوق‌ها و حساب‌های بانکی برای جمع‌آوری کمک‌های مردمی بود و همچنین گزارش بسیار مختصری از عملکرد کمیته امداد در یک سال بود. بدین روی استفاده از نشریات و روزنامه‌ها کمک چندان مؤثری نبود.

برای استفاده و یافتن منابع بیشتر به کمیته امداد امام خمینی در سوهانک مراجعه کردم؛ اما این مراجعات با جابجایی نهاد هم‌زمان شده و امکان همکاری برای آنان مقنور نبود. بعد از انتقال مرکز به خیابان آزادی، واحد پژوهش‌های کمیته امداد اظهار کرد که آرشیو اسنادی در این نهاد وجود ندارد و فقط می‌توانند عندهای از کارمندان و مدیران نهاد را که

در سال‌های مورد نظر فعالیت می‌کردند به این‌جانب معرفی نمایند با وجود چنین کمکی از سوی کمیته امداد امام خمینی، افرادی که مورد مصاحبه قرار گرفتند بسیار کم بودند چرا که بسیاری از پرسنل و مدیران کمیته امداد دعوت حق را لبیک گفته و یا از نظر جسمانی توان مصاحبه را نداشتند قابل ذکر است واحد مزبور حتی این امکان را نداشت که ساختار سازمانی کمیته امداد در دهه‌ی ۶۰ را در اختیار بنده قرار دهد با وجود مشکلات گفته شده و کمبود شدید منابع برای پژوهش در این موضوع تا حد توان خود توانستم این پژوهش را به انجام برسانم.

مریم سبحانیان